

Távol-keleti ízek, hangulatok mediterrán köntösben

Mediterrán utcák, zsalugáterrel lesötétített házak, kovácsoltvas kerítések, antikvitást idéző szobrok, terek, eldugott, díszes templomok, kápolnák, város alatt csendesesen csordogáló kanális, törpefenyőszobrokkal, pálmákkal ékesített üde parkok, kertek... Ez Udine, a Keletről megközelített Olaszország első igazi ékszerdoboz. Idén tavasszal immár 11. alkalommal lepte meg az álmos kisvárost a belföldi, illetve a világ szinte minden tájáról érkező vendégek hada. Az illusztris távol-keleti rendezők, producerek, színészek, a lelkes filmrajongók, és kíváncsi filméhesek tömege jócskán megemelte az alig több mint 90 000 lélekszámú település népsűrűségét az április 24-től május 2-áig tartó Far East Film Festival ideje alatt, melynek keretei között Európában páratlan intenzitással és sűrűséggel özönlöttek földrészünkre távoli kultúrák nem is annyira távoli filmjei. Alkotóik kontinenseken átívelve mutatták be nemcsak a filmhez való – számos esetben egyedi – viszonyukat, személyes világlátásukat, de a több mint 120 órányi filmfolyammal nemzeti jellegzetességeik szinkavalkadját is prezentálták. Már csak azért is különleges rendezvény ez a fesztivál, mivel a két világ, Itália könnyed, mediterrán atmoszférája és a Távol-Kelet sokszínű, egzotikus mentalitása nem is állhatna távolabb egymástól, mégis e hatalmas sikernek örvendő 9 napban a két szféra szinte összeforrt.

Ezek alapján beszámolóm is két irányvonalat követ majd. Az élményeimet legalapvetőbben az a tény befolyásolta, hogy ez volt az első látogatásom mind Olaszországba, mind az általa közvetített távoli országok távoli kultúráiba, és ez különleges ízzel fűszerezte utazásomat. Miután kis csapatunk még kisebb autónkkal átszelte a borús szlovén Alpokat, Észak-Olaszország falvai fokozatosan szoktattak minket az itáliai atmoszférához. Mire pedig az esti napfényben fürdő Udinébe értünk, már minden a fesztivál hírére zsongta.

A program szervezése, lebonyolítása minden eddigi elképzelésemet felülmúlta, annak ellenére, hogy az olasz mentalitás lezserisége, szabadelvűsége itt is érezhető volt, ami aztán izgalmas, néha persze kissé kellemetlen, helyfoglalási versenyfutáshoz, már-már harchoz vezetett. A magas színvonalat nemcsak a filmek és a vendégek biztosították, de a vörösszőnyegtől az akkreditáción át a filmekig vezető gördülékeny út is – persze csak miután az ember átvágta magát az óriási tömeg sűrű erdőjén. A programokról, filmekről adott információkat mindenki már az akkreditáció során kézhez kapta egyedi nyomású, piros, az evőpálcikát tartó Mona Lisa képével díszített tarisznyába csomagolva, amely ott villogott szinte minden ember derekán bármerre is járt az ember. Mi több a város központjában elhelyezett fesztiválbusz is bárkit útba igazított. Ennek ellenére mégis az volt az érzésünk, a város nincs teljes összhangban a fesztivállal, ugyanis még a négy nap is kevésnek bizonyult arra, hogy megfejtjük a boltok, éttermek nyitvatartási idejét. Ebben egy nemzeti ünnep, és egy hétfői, általánosnak tűnő szünnap is közrejátszott. Közép-Európa egyik fővárosában nevelkedett ifjak számára különösen érthetetlen élmény egy órát gyalogolni körbe-körbe korgó gyomorral, vendéglátó helyiség után kutatva egy ekkora fesztivál idején, noha közben persze egyre jobban kiismertük magunkat a városban.

Az 1200 férőhelyes Teatro Nuovo „Giovanni da Udine”, amely a fesztivál mozivetítéseinek helyszínéül szolgált, óriási modern monumentként emelkedik a szabálytalanul futó, régies és szűkös utcácskák csomópontját képező tér közepén. A moziteremmé avanszált színház nemcsak az atmoszférájával adta meg az egész napos vetítések grandiózusságát, de azt az egyedülálló élményt is biztosította, hogy több mint ezer ember együtt lélegezhessen egy-egy filmmel. Hol az igazi feszült csend szorongatott több száz torkot, hol az önfeledt nevetés tört fel megannyi szájból egyszerre, a filmek végén pedig

a vendégalkotók közös éljenzése igazi élő előadássá, már-már színházi performanszá emelte egy-egy film bemutatását. Voltak alkotások, amelyek először szabadultak ki hazájuk korlátaik közül, és léptek a világgözönség elé, például a japán Miki Satoshi meglehetősen különös komediafelfogását tükröző *Instant Swamp* című alkotása. Voltak, amelyek először lépték át az ázsiai-európai kontinenshatárt, például a szintén japán *K-20: Legend of the Mask* című szuperhős akció-fantasy. Illetve akadtak nagyon várt, világhírnevet hordozó munkák is, mint az idei Oscar, és Golden Globe legjobb külföldi filmje a *Departures* Takita Yojirótól

A nyitógála – habár az előtte beharangozott sushis állófogadás számunkra sajnálatos módon kimaradt – mindjárt a dolgok közepébe, minket pedig a második sorba csapott. A több tíz perces olasz felkonferálás után a jó előre beharangozott *Ong Bak 2* nemcsak izgalmas akció-, és thai harcművészetektől duzzadó nyitófilmje indította el a több tízezer kilométeren átívelő kalandos utazásunkat. Bár a logikus történetvezetéshez szokott nézőnek már-már unalomig fokozottak voltak a film második felének nagy részét kitevő táncszerű, irrealitásba csúszó harc Choreográfiák, a film teljesítette az előző rész és a műfaj által támasztott elvárásokat, és mindvégig a székhez szögezett – jóllehet ehhez a vászon mérete és a terem hangtechnikája, illetve az egész esemény atmoszférája is jócskán hozzájárult. A múltba helyezett történet az ősi thaiföldi dzsungel törzsi harcaiba, intrikáiba, és egy fiú fizikailag és szellemileg harcossá, férfivá érésébe, majd bosszúvételébe vezet be minket.

Számomra kifejezetten egyedi íze volt a számos romantikus komédiának, női vígjátéknak. Az eddig is köztudott volt, hogy a távol-keleti filmesek igazi specialistái a horrorfilmnek, az akciódús, sok harccal fűszerezett kaland- és kung-fu filmeknek. Az az egy-néhány alkotás, amelyet sikerült megtekintennem a műfaji paletta másik szegletéből némiképp rávilágított arra, miért is annyira elzártak a könnyedebb műfajok előlünk – noha ez a fesztivál bizonyíték, és nem csak ígéret volt, arra, hogy az európai néző számára is ugyanolyan élvezhetőek a kínai vagy éppen taiwani romantikus komédiák is. Az *All About Women* például egy speciálisan feminista szemzőgű, expresszív, ultramodern környezetet felépítő vígjáték, amely a jól ismert férfi-női szituációkat bombázza, forgatja ki, és teszi nevetség tárgyává. A fenséges szépséggel megáldott furfangos és erős nők, valamint a forró-fejű, elvarázsolt elméjű és menthetetlenül legyőzött férfiak harcát mindvégig hangos kacajok kísérték.

A taiwani *Cape No. 7* és a kínai *If You Are The One* viszont jól alátámasztják hipotézisemet a távol-keleti vígjátékokkal kapcsolatban. Ez ugyanis egy olyan műfaj, amely alapvetően a verbalításra épít (Chaplin óta kevés igazán helyzetkomikus alkat létezett). A legnagyobb láthatóan teljesen át nem hidalható szakadék a két kontinens között itt jelentkezik. Nemcsak az írásfelfogásuk, kultúrkörük más, de az alapvető nyelvi struktúráik is eltérnek bármitől, ami a nyugati kultúrákban él. Ez szinte lehetetlenné, de minden bizonnyal csak felületessé teheti a fordítást is (némi szervezést illető kritikával élve jegyezzük meg: itt legalább volt angol felirat, nem úgy, mint az olasz felkonferálásoknál). Ennek köszönhetően – mint ahogy ezt egy személyes beszélgetésem egy párizsi-kínai diáklánnyal is megerősítette – a poénok, vicces jelenetek egy része számunkra elvész. Nemcsak a szavak, kifejezések lefordíthatatlansága, de a számos akcentussal, a kínai-japán viszonyokkal való játék miatt is. Így kissé zavartan ültünk a Xiaogang Feng hazájában elsöprő sikerű romantikus vígjátékának számunkra üres járatai előtt. Az *If You Are The One* főhősének hosszú (mintegy két órá) útja a kiszemelt 'Nagy Hölgy' után paradox módon nagyon érzékletes bevezetésévé válik nemcsak a váratlanul bekacsintó szerelem-első-látásra hosszas folyamatába, hanem egy ember önmagával való számvetésébe is. A számos, eltérő kimenetelű vakrandi után a film második fele szinte road movie-vá válik, amelyben a Japánba tartó külső utazás párhuzamosan fut főhősünk megtéréshez és felismeréshez vezető belső útjával, míg a boldog vég egy sétahajón éri hőseinket.

A taiwani Wei Te-Sheng *Cape No. 7* című romantikus vígjátéka már sokkal unvierzálisabb témával dolgozik, a verbális poénok egy részén itt is érezzük a hiányt, amihez néhol még a harmadik nyelven történő értelmezés is hozzájárul. Egy rockbanda lassú és viszontagságos összeállásáról szól a film, amelyet egy romantikus, elandalgó, léha főhős irányít. A komikum itt az egyes karakterekre helyeződik, míg a romantika a nosztalgia édes-mámoros hangulatával átítatott múltkutató történet-számban, illetve az elengedhetetlen vonzó főhős és a még vonzóbb, ám elérhetetlen női főkarakterben sűrűsödik. A félreküldött 50 éves szerelmes levelek titkának megfejtése, a zenekar összeállása, és a nő megszerzése – ezzel azt hiszem nem árulok el nagy titkot – a film végén egy pontban olvadt össze, és bár jól szórakoztunk, mégsem fáj a hasunk a nevetéstől, mint azt egy komédiától várnánk.

Most pedig vessünk egy pillantást a négy ott töltött rövid nap azon filmjeire, amelyek a legemlékezetesebb élményt nyújtották, amelyek legmélyebben ragadtak meg emlékezetemben, és amelyek legnyilvánvalóbban reprezentálják azt a történetmeselési felfogást, amely a távol-keleti – itt elsősorban Hong Kong-i és japán – akciófilmeket jellemzi. A *The Beast Stalker* vagy a *Connected* jól mutatják, hogy a sikeres akciófilmhez, nemcsak a látvány, profi üldözési vagy harcjelenetek, sok lövöldözés, és különösen gonosz ellenfél valamint nagyon nagy veszélyben lévő főhős szükséges, de akkora érzelmi töltet is, amely még a giccs vagy túlérzelműség határán lavírozva is képes hatékonyan működtetni egy másfél vagy két órás filmet. Ehhez jó érzékkel választanak gyermekszereplőket az ártatlan és védtelen szerepekre, a nézői izgalom és féltés fokozására. Ki ne ülne gyomorgörccsel végig egy olyan jelenet, melyben egy angyalruhába bújtatott kislány menekül, egyedül, sötét gyártelepeken keresztül a mindenre elszánt gonosz elől? A *The Beast Stalker* nemcsak ebbe, de a rendőr főhős karakterébe is jócskán csöpögtet érzelmet, akit mindvégig a szörnyű, ám vétlen tette miatti lelkiismeret-furdalás gyötör. A filmtől a technikai profizmus sem vitatható el. Számos látványos – némely esetben egyedi – akciómegoldást alkalmaz, zsigerig hatoló képeket, olyanokat, mint például a főkonfliktust okozó hármass autóütközés. Mindezek ellenére a film legnagyobb erénye mégis a kiszámíthatatlansága. Lépten-nyomon meglepetéseket, váratlan fordulatokat tartalmaz, jelenetszinten ugyanúgy, mint globálisan, miközben a jót folyamatosan vádolja, a rosszat pedig felmenteni próbálja, jóllehet a végkimenetele azért előre látható.

A másik élvezetes akciófilm a szintén Hong Kong-i *Connected*. Chan Benny rendezése nem sok újat, egyedit mutat a palettán. Egészen szokványos, már-már hollywoodi a története, ám vitathatatlanul ötletes dramaturgiával dolgozik. Egy rejtélyes okokból elrabolt nő macgyuyveri ügyességgel telefonos kapcsolatot létesít a külvilággal, ahol a véletlen következtében egy olyan férfi veszi föl a telefont, aki aztán leleményes, ámde csetlő-botló módon, néhol hatalmas, börtönszerű idéző autósüldözéseken keresztül válik magányos szuperhőssé. Az érzelmi szálát itt is a gyermekszereplők garantálják, többszörösen is, hiszen nemcsak a nő lányát kell megmenteni, de férfi saját fiával való viszonyát is. A két-három szál együttes szövésével – amely az elengedhetetlen rendőrnagyozó szállal is bővül – nagyszerű thriller-struktúrát épít föl a film, ahol nemcsak a férfiéért, de a kislányéért, az anyjáért, a főhős fiáért, sőt még az elárultatott rendőrért is jócskán van mit aggódnunk.

Egészen furcsa keveréke az akciónak és a fantasy alapú szuperhős séma átírásának a japán *K-20: Legend of the Mask*. Az antagonist szupergonosz és a véletlen következtében számkivetett pozitív hős a film végére egy személyben olvad össze. Az ellentmondás ott érződik, hogy főhősünk, akivel sikerül azonosulnunk, törvénykivüliként, megvetett bűnözőként folytatja karrierjét, legalábbis a fiktív világ hite szerint, mi ugyanis tudjuk, hogy ő a jó harcosa. Az elképzelt múltban játszódó történet szintén egy erősen technokratizált ál-edisoni világot ábrázol, ebbe helyezi a rendező a japán gonoszüldöző Zorró-figuráját.

Még egy filmről mindenképp említést kell tennünk, amely jó érzékkel keveri a kórháztematikát, a nyomozós sémával, jóllehet thrillerként kicsit gyenge, de mindenképpen élvezetes film, amelyben mindvégig homály tudja övezni a főhős valódi kilétét. *The Triumphant General Rouge* nemcsak egy merész orvosi megdicsőülés-történet, de izgalmas körképe a japán betegellátó rendszernek is.

A fentiekben a teljesség igénye nélkül felsorolt filmeket – az esetleges kritikai megjegyzések ellenére is – bármikor, bárkinek nyugodt szívvel ajánlanám megtekintésre. Most pedig vessünk egy röpke pillanatot azokra, amelyek, bár egyediek voltak, a nézhetőség alsó határát sem igen érték el (ez természetesen ez az eddigieknél is szubjektívebb válogatás lesz). Életemben ugyanis először esett meg velem, hogy kísértáltam a moziból, és mivel nem ildomos olyan filmről írni, amit nem láttam, csak röviden említeném meg őket.

Az első két rész (rejtélyes) sikere után, a fesztivál egyik nagy várományosa volt a *Love Master 3* erotikus vígjátékként hirdetett folytatása. A harmadik részből viszont mind az erotika, mind a vígjáték hiányzott, akárcsak a profi filmkészítés bármely eleme. 20 percig bírtuk.

A világporondra először lépő *Instant Swamp*ot sem sikerül végigülni. Shimako Sato japán rendező deranged comedy-je „fényévekre áll mindattól, ami hagyománykövető” – írja a fesztiválprogram útmutatója. Olyannyira elrugaszkodott a valóságalapú filmezéstől, hogy csupán kísérletként tekinthető izgalmasnak, filmélményként egyértelműen nehéz falat, de a nevetgetve szórakoztatásról is egyedi elképzelései vannak az alkotóknak.

A fesztivál idején bemutatott 9 ország 56 filmje egy valamit világosan tanúsít: Távol-Keleten továbbra is olyan virágzó filmművészetet művelnek, amely tőlünk szinte teljesen el van zárva, ám sokkal előbb, sok tekintetben eredetibb (legalábbis számunkra), mint hollywoodi vagy európai társaik, jóllehet abból a filmhagyományból is erősen merítenek. Amit ez a szubjektív filmcsokor is bizonyít, az az, hogy lehet hagyományokra építve nem hagyományos, ám populáris filmeket készíteni, hogy lehet a szerzői attitűdöt a közönség felé fordulással sikeresen ötvözni, esetleg lecserélni. Bárcsak többe fordulhatnának ezek a filmek az európai nagyközönség felé is, nem csak ilyen ritkán, és nem csak az odautaz(ni tud)ó rajongók számára.

A 11. Far East Film Festival-on mi is ilyen kivételes helyzetben voltunk: nemcsak az igazi olasz pizzát, gnocchit vagy tortellinit kóstolhattuk meg, de különös távoli ízeket is, mesteri tálalásban. Köszönjük.